

Любчич Анна Миколаївна
*кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпе-
чення інноваційного розвитку НАПрН України*
Урсол Владислав Олександрович
здобувач вищої освіти ступеня магістр
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ТЕОРІЇ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТУ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ДЛЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У публікації розглянуто особливості взаємодії валютного курсу та зовнішньої торгівлі, правові аспекти та основи регулювання на законодавчому рівні валютних операцій. Підкреслено, що девальвація веде до росту експортних цін на вітчизняну продукцію, що, в свою чергу, збільшує їх конкурентоспроможність на світовому ринку. Ця тенденція призводить до підвищенню попиту на цю продукцію на зовнішніх ринках, що піднімає доходи експортерів через курсову різницю.

Ключові слова: валютний курс, зовнішня торгівля, валютний ринок, валюта.

Liubchych Anna
*PhD in Law, Scientific Research Institute of Providing Legal Framework
for the Innovative Development of the NALS of Ukraine*
Ursol Vladyslav
Master's Degree of V. N. Karazin Kharkiv National University

THEORIES OF USING THE EXCHANGE RATE TOOL TO REGULATE FOREIGN TRADE: A LEGAL ASPECT

The publication deals with the peculiarities of the interaction between the exchange rate and foreign trade, the legal aspects and the basics of regulation at the legal level of foreign exchange transactions. It is emphasized that the devaluation leads to an increase in export prices for domestic products, which in turn increases their competitiveness in the world market. This tendency leads

to an increase in demand for these products in foreign markets, which raises exporters' incomes through exchange rate differences.

Keywords: exchange rate, foreign trade, foreign exchange market, currency.

Зміцнення офіційного курсу гривні на міжбанку співпало з набранням чинності Законом України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII «Про валюту і валютні операції». Проте у середньостроковій та довгостроковій перспективах наслідки валютної лібералізації можуть бути прямо протилежними, оскільки на показники валютного ринку впливатиме чиста міжнародна інвестиційна позиція та сальдо платіжного балансу, у т.ч. балансу торгівлі товарами та послугами. 7 лютого 2019 року набув чинності Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII “Про валюту і валютні операції” замість Закону України від 23 вересня 1994 року N 185/94-ВР “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті”, Декрету КМУ від 19 лютого 1993 року № 15-93 “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” та інших нормативно-правових актів.

Виходячи з теорії валютний курс та зовнішня торгівля мають тісний. Взаємозв'язок і шляхи впливу на зовнішню торгівлю через інструмент валютних курсів розглядався вченими протягом тривалого часу. Використання валютного курсу для регулювання зовнішньої торгівлі відображаються у теорії еластичності, монетарному та дохідно-абсорбційному підходах.

Дохідно-абсорбційний підхід розглядався такими вченими, як Дж. Мід, С. Алексадаер та А. Харбаргер. За основу підходу брався взаємозв'язок між торгівельним балансом і макроекономічними ефектами, які проявляються через скорочення внутрішнього споживання порівняно з обсягів виробництва. Однак, ще виділяється прямий вплив девальвації на абсорбцію. С. Александер підкреслював вплив девальвації, яка призводить до зростання темпів інфляції. Він вважає, що девальвація веде до зростання цін на імпорт, при високі частині імпорт у ВВП, особливо гнучких цін, які схильні до зростання, а не до зниження. Тому, коли девальвація переходить у ревальвацію, ціни не повертаються на попередній рівень, і залишаються на досить високому, більш того можуть продовжити свій ріст. Цей

ефект описуються, як бажання підприємців залишити свій високий дохід, або страхом втрати доходу через повторне знецінення [1].

Основою монетарного підходу є думка, що платіжний баланс є грошовим феноменом. Тому, дефіцит платіжного балансу розглядається не як ріст попиту на товари і послуги, а як ріс попиту на гроші, а не на їх пропозицію. Девальвація, що знижує попит на гроші, поліпшує платіжний разом з торгівельний баланс [2].

Теорія еластичності, вивчалась такими вченими, як А. Маршалл, А. Крюгер, Л. Метцлер, Дж. Робінсон базується на тому, що у короткостроковий період, взаємозв'язок між зміною курсу валюти та торгівельним балансом має негативний ефект, але при розгляді довгострокового періоду може призвести до поліпшення торгівельного балансу. Це також називають ефектом J-кривої. Ефект отримав таку назву через аналогічність графічного зображення з латинською літерою J.

Виходячи з теорії девальвації – вона веде до росту експортних цін на вітчизняну продукцію, що збільшує їх конкурентоспроможність на світовому ринку. Ця тенденція призводить до підвищенню попиту на цю продукцію на зовнішніх ринках, що піднімає доходи експортерів через курсову різницю. Але дослідження Банку міжнародних розрахунків [5] виявили зворотній ефект. За цим дослідженням, проаналізувавши дані за 2000–2018 роки, було зроблено висновок: країни, що розвиваються, при девальвації повністю втратили здібність стимулювання росту експорту. Експорт у країнах, що розвиваються, може не збільшитись, а зменшитись. Спеціалісти Банку міжнародних розрахунків пояснюють даний результат трьома причинами.

По-перше, експортні цін у цих країнах не адаптуються під коливання курсу через те, що у цих країнах торгівля більшою мірою виражена у іноземних валютах. Особливо у країнах, що експортують сировину. При вираженні ціна за контрактами в іноземній валюті не відбувається вплив на конкурентоспроможність, а отже, і на стимулювання експорт. Експортери отримують лише додатковий прибуток у національній валюті у зв'язку з курсовою різницею.

По-друге, коливання курсу долара відносно інших валют призводить до того, що валюта, яка послабіла відносно долару, несе країні втрату попиту на свій експорт, який прив'язаний до долара.

По-третє, здороження фінансування торгівлі у національній валюті, через збільшення курсу долара, створює бар'єри для кредитування експорту, що скорочує його обсяги..

В свою чергу, за теорією еластичності, імпортери, зникають з ринку, так як не бажають втрачати прибуток, через падіння курсу та здороження їх продукції значно дорожчою по відношенню до вітчизняної. Проте, внутрішнє виробництво, яке залежить від імпортової сировини, у даному випадку втрачає конкурентну перевагу, тому імпорту зберігається [3,4].

Наведена вище теорія та підходи не використовуватись самостійно. Всі дослідження направленні на виявлення взаємозв'язку між курсом валюти та торгівельним балансом, діляться на дві групи. Перша після проведення емпіричного дослідження спростувала існування залежності між курсом валюти та торгівельним балансом. А друга відзначає позитивний вплив знецінення валюти на торгівельний баланс у короткостроковій та довгостроковій перспективах.

Дослідження, проведене Financial Times проаналізувавши коливання курсу валюти, експорту та імпорту у 107 країнах, що розвиваються, за 2013-2015 роки прийшли до висновку, що між девальвацією та обсягами експорту немає статистичного зв'язку. Проте спостерігається падіння імпорту на 0.5% при девальвації в 1%. Таким чином, позитивний ефект для торгівельного балансу настає лише за рахунок скорочення імпорту, при тому, що експорт залишається на початковій позиції.

Таким чином, можна зробити висновок, що теорія еластичності, монетарний та дохідно-абсорбційний підходи, в яких досліджується взаємозв'язок між валютними курсами та зовнішньою торгівлею в сучасних умовах малоефективні. За останніми дослідженнями було виявлено, що експорт, під час девальвації не демонструє позитивного ефекту на торгівельний баланс, а у деяких випадках призводить до негативних. Тоді як, позитивний ефект для торгівельного балансу – скорочення імпорту веде до значного спаду світової торгівлі, що несе збитки світовій економіці.

При цьому, проблемою діючого законодавства, що регулює валютний ринок в Україні є його складність та зарегульованість. Ва-

лютну сферу регулює занадто велика кількість нормативно-правових актів, їх налічується 108 і така ситуація створює безліч перешкод для нормальної діяльності валютного ринку. Причому середня кількість правок в одному нормативно-правовому акті становить 12 та максимальною кількістю посилянь на один нормативно-правовий акт є 1185 [6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Alexander S. Effects of Devaluation on a Trade Balance. IMF Staff Papers, 1952. Vol. 2, Apr. P. 263–278.
2. Frenkel J., Johnson H. The Monetary Approach to the Balance of Payments. Third Edition. The MIT Press, 1977.
3. Kreuger Anne O. Exchange Rate Determination. Cambridge University Press, Cambridge, 1983.
4. Marshall A. Money, Credit and Commerce. London: Macmillan, 1923. 369 p.
5. Інтернет видання «Ведомости». URL: <http://www.profinance.ru/news/2019/07/12/btj5-devalvatsiya-ne-pomozhet-razvivayuschimsya-rynkam-narastit-eksport.html>
6. Москалюк Н., Чернявська К. Валютне регулювання в Україні в умовах інтеграції до ЄС. URL: http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30349/MO_2019_6.pdf?sequence=1

REFERENCES

1. Alexander, S. (1952). Effects of Devaluation on a Trade Balance. *IMF Staff Papers*, Vol. 2, 263-278 [In English].
2. Frenkel, J., Johnson, H. (1977). The Monetary Approach to the Balance of Payments. Third Edition. The MIT Press [In English].
3. Kreuger, Anne O. (1983). Exchange Rate Determination. Cambridge: Cambridge University Press [In English].
4. Marshall, A. (1923). Money, Credit, and Commerce. London: Macmillan [In English].
5. Internet vydannia «Vedomosty». URL: <http://www.profinance.ru/news/2019/07/12/btj5-devalvatsiya-ne-pomozhet-razvivayuschimsya-rynkam-narastit-eksport.html> [In Ukrainian].
6. Moskaliuk N., Cherniavska K. Valiutne rehuliuвання v Ukraini v umovakh intehtratsii do EU. URL: http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30349/MO_2019_6.pdf?sequence=1 [In Ukrainian].